

A r v a m u s

Eesti Vabariigi Põhiseadustikule Assambleele
esitatud projektide kohta

1938. aasta 1. jaanuaril kehtima hakanud Põhiseadus ei ole tänaseni tühistatud ega ole ka muul viisil kaotanud oma juriidilist jõudu.

Ent alates 1940. aasta juunikuust kuni augustikuni on selle põhiseaduse toime ulatus kiiresti kahanenud, Eesti lülitamisega NSV Liidu koosseisu aga täiesti lakanud.

Eesti Vabariigi taastamise ajaks

1) on lakanud olemast selle põhiseadusega konstitueeritud ja põhiseaduslikku riigikorda teostav riigiorganite süsteem ning seda ei ole võimalik taastada põhiseadusliku protseduuri reegleid järgides;

2) eelnevast tulenevalt ei ole seda põhiseadust võimalik taasjõustada täies ulatuses, samal ajal ei ole ka riigiorganit, mis oleks pädev põhiseadust muutma (Ps §§ 146 ja 147);

3) ei ole võimalik selle põhiseadusega kehtestatud seadusandlik protsess, aga samuti täitev-korraldav tegevus ja õigusemõistmine.

Nähtudes 1938. aasta Põhiseaduse §-st 1, mille kohaselt kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas, kuulub rahvale põhiseaduse muutmise õigus sõltumata seadusandluses (sealhulgas ka põhiseaduses) selleks ettenähtud protsessuaalsest korrast. Selle järel-duse kasuks räägib ka asjaolu, et 1938. aasta Põhiseaduse § 149 näeb ette pöördumise rahva poole, kui põhiseaduse muutmise Riigikogu kaudu osutub raskendatuks.

Seetõttu Põhiseadusliku Assamblee poolt ette valmistatud põhiseaduse projekti viimine rahvahääletusele on õiguslikult piisavalt korrektne ja kujutab endast praeguses olukorras kõige vähem vaidlustamisvõimalusi andvat väljapääsu põhiseaduslikust vaakumist.

Põhiseaduslikule Assambleele esitatud eelnõude edasisest läbivaatamisest on otstarbekohane kõrvale jätta K. Kulboki ja A. Lepsi eelnõud.

K. Kulboki esitatud eelnõu vajaks autorilt nii õigustehnilist kui ka sisulist tööd selleks, et sellega võiks hakata tegelema Põhiseaduslik Assamblee. Projekti praeguse väljatöötatuse astme juures ei selgu isegi, kas põhiseaduse projekt püüab seadustada monarhistlikku või vabariiklikku riigivormi, sest projekti § 63 jätab lahtiseks nii riigipea nimetuse kui ka tema ametisseastumise korra.

A. Lepsi eelnõu langeb väga paljus kokku J. Kaljuvee ja E. Talviku ajakirjanduses ilmunud eelnõuga, jääb aga sealjuures nii oma juriidiliselt töötluselt kui põhiseaduslike institutsioonide väljaarendatuselt nõrgemaks nii J. Raidla töögrupi projektile kui ka J. Adamsi rühma eelnõule.

I. Rebane

H.-J. Uibopuu

A. Kiris